

MARIONETTNOVELLA

Azt mondják, az író ISTEN. Életet képes teremteni, sorsokat irányít, embereket boldoggá vagy szerencsétlenné tehet, s ha megunja hősét, megölheti vagy eltüntetheti a színról.

Istennek lenni többnyire nem is rossz állapot (diktátorok tudják ezt igazán megérteni, persze bukásuk előtt). Miért ne lehetnék hát én is isten? Miért ne lehetnék életet az anyagba, amikor ehhez olyan kevés kell. Papír, toll meg egy parányi tehetség. Az első kettő megvan, érzékelhető; ha ránézek, látom, ha megfogom, érzem az ujjaim között. A harmadik tényezővel már nem ilyen egyszerű a helyzet. Nem kézzelfogható. Nem tárgy, hanem adottság. Vagy van, vagy nincs.

Unatkozom. Feleségem a vizespoharakat mossa a konyhában, s utána még takarítani is akar. Kért, hogy segítsek neki, de semmi kedvem. Inkább azt mondom: nem érek rá, szívem, dolgozni akarok, be kell fejeznem azt a bizonyos novellát. Feleségem legyint, fogalma sincs, mi az a bizonyos novella (én sem tudom), de úgy tesz, mintha tudná, miről beszélek. Hja, a művészet szent dolog!

Most hát ülök az íróasztalom előtt, és elhatároztam, hogy isten leszek. Hiszen ha nem írok, mehetek a konyhába segíteni. Inkább egy ötlet, mint egy konyharuha!... Embert teremtek, ha nem is a magam képmására. Bár némileg arra is. És mindenkire. A feleségemére, az apáméra, a barátoméra. Elvégre is az irodalmi hős nem egy életbeli figura teljes leírása, hanem sok ember tulajdonságaiból formált, életszerű ember.

De milyen legyen az én emberem? Mindenesetre ne legyen túlságosan értelmű, mert vitatkozni akarok vele, s nem szeretem, ha valaki le tud hengerelni a logikájával. Egy vita csak akkor lehet eredményes — emberek vagyunk —, ha én tudom bebizonyítani az igazamat.

Azért ne legyen hősöm túlságosan buta sem, mert akkor meg nem érdemes vitába szállni vele. Nem szeretem a könnyű győzelmeket. Átlagos legyen korban, életformában, tudásban. Legyen harminc-harmincöt éves, nős, és tisztviselő. Olyan, akit koránál — külsőre is — kissé idősebbé tett a házasság. Felesége is dolgozik (mondjuk pénztárosnő egy KÖZÉRT-fiókban), ha hazamegy, mos, főz, vasal, takarít. A házaspár havonként egyszer jár moziba vagy színházba; ilyenkor meg is vacsorázik egy másodosztályú étteremben.

Hősöm jó férj, gyakran segít is a feleségének, eltörli a tányérokat, reggelenként szétveti az ágyat, kiszellőzteti a szobát, aztán elindul munkahelyére, az Általános Nemtudommit Ellenőrző Intézet (rövidítése ANE) pénzügyi osztályára, számol, udvarol a kolléganőknek, munka után megiszik egy dupla feketét — és baktat haza. Nem él rosszul ez a házaspár, telik nekik az esti feketére, húst is ehettek mindennap. Ketten együtt megkeresik a havi háromezret, és néha leesik valami prémium is.

E jeles férfiú az intézet „Időszerű kérdések” szemináriumának aktív hallgatója, szívesen vitázik külpolitikai kérdésekről, és külön büszke arra, hogy világosan meg tudta legutóbb magyarázni a többieknek a kínai kérdést.

Egyetlen dolog miatt elégedetlen: nincs lakása. Egy öregembernél laknak albérlésben, a szobájuk olyan kicsi, hogy télen, ha beteszik a kályhát, ki kell rakniok a könyvszekrényt.

Talán azt már mondanom sem kell: tisztességes ember, azt mondják, a légynek sem tudna ártani.

Most már csak nevet kellene találnom neki. Valami köznapi nevet, de nem olyan gyakorit, amilyen a Kiss vagy a Kovács. Legjobb lesz felütni a telefonkönyvet, és rábökní egy névre. Legyél hát teremtményem, mondjuk..., legyél mondjuk Kenéz László.

— Mondja kedves Kenéz, nem ülne be velem egy pohár sörre a Sirályba?

Kenéz megnézi az óráját. Háromnegyed öt van, felesége nyolcig dolgozik. Gyorsan kiszámítja: ha hétre hazamegy, lesz még ideje beáztatni a zsebkendőket, s ezzel bizonyítani tudja szorgalmát asszonykája előtt. Szóval ráér egy-két órácskát.

— Szívesen — mondja hálásan.

Két korsó sört rendelék. Megkóstolom a habját, aztán vendégemre nézek:

— Hát hogy van, kedves Kenéz?

— Köszönöm, papa...

— Ne mondja nekem, hogy papa! Maga egy kiagyalt irodalmi hős. Egy el-

képzelt figurának pedig fogalma sem lehet arról, kinek az agyában született. Ért engem?

— Igen, kedves... uram. Így megfelel?

— Meg. Egészségére!

Koccintunk. Április van, kint süt a nap, idebent még fűtenek. Kellemesen hűsít a sör.

— Még mindig annál az öregúrnál laknak? — kérdem, mintha nem tudnám.

Kenéz válasza egy bánatos színezetű bólintás.

— Hány éves is a főbérlő?

— Hetvenhárom.

— Mondja, miért nem kötnek eltartási szerződést? Hiszen így is gondozzák az öreget, ha jól tudom, a felesége még főz is rá... Már csak pontokba kell foglalni a tényeket. És akkor, ha meghal az öreg, maguké lesz a lakás.

Hősöm tünődve nézi a mennyezetet. Örülök, mert erről ráismerek, én is így képzeltem el őt. Mielőtt bármi lényegeset kimondana, megrágja mondókáját.

— Tudja, annyi rosszat hallottam meg olvastam már ezekről az eltartási izék-ről... Ha megkötnénk a szerződést, biztosan várnám, mikor hal meg az öreg, mikor könnyíti meg az életünket. Én pedig nem akarom, hogy érdekem fűződjék bárkinek a halálához is. Nem tudom, megérti-e...

— Persze. De nincs minden körülmények között igaza!

Vállat von.

— Lehet.

— Látszik, hogy nem volt még háborúban. Mert ott aztán nincs mese, ott érdeke lesz a másíknak a halála. Mégpedig létérdeke! Vagy maga lő, vagy magát lövik le.

Elhallgatok, s nézem, hogyan kortyolja a hideg sört. Úgy issza, mint akinek nem ízlik. Mint aki a kortyolgatás pillanataival is időt akar nyerni. Szeretném elérni, hogy valamire egyszer majd spontán válaszoljon.

— Nézze, sokat gondolkoztam én már ezen — teszi le a poharat Kenéz. — A háború alatt tizennyolc éves voltam, s mikor ki akartak vinni a frontra, szegény nagybátyám rejtett el. Akkor talán még tudtam volna gyilkolni... Fiatal voltam, nemigen gondolkoztam. De most már... Elképzelni sem tudom, mit csinálnék egy ütközetben. Csak egyet tudok biztosan: félnék. Félnék a fájdalomtól, a haláltól. Mindentől félnék. És ahogy magamat ismerem, ha lelőnék egy ellenséget, idegszanatóriumba küldhetnék...

— Barátom, a frontról nemigen küldik a katonákat idegszanatóriumba!

— Ja persze... Látja, erre nem is gondoltam. Hát akkor..., akkor nem is tudom, mi lenne.

— Kenéz, értse meg, vagy maga lő, vagy magát lövik le.

— Én nem lőnék. Akármilyen lenne is azután — és nagyon határozottan hozzáteszi: — De kár erről beszélni, úgysem lesz háború.

Cigarettaival kínálom. Óvatosan, hogy a többihez ne érjen, kihúz egy szálát. Megpuhítja, majd tüzet ad, és körülményesen rágyújt.

— Nem lesz háború — mondja még egyszer.

— Ilyen optimista?

— Persze. Nézze, az erők körülbelül egyenlők. Egy háborúban, különösen egy nukleáris háborúban, nem létezhetik abszolút győztes. Mindkét fél tudja, hogy a harmadik világháborúba belepustulna az egész világ. Ez annyira világos, hogy már kétszáz évvel ezelőtt sejtették. Rousseau azt írta, hogy a háború néhány év múlva éppolyan szerencsétlenségbe dönti a győzteseket, mint a legyőzötteket.

— Ezt Voltaire mondta...

— Mindegy, fő, hogy nagyon igaz. És most már nem is kell néhány évig várni egy új háború esetén.

— Talán nem is olyan optimista? Inkább a reményeit ecseteli?...

— Persze, mert szeretek élni.

Elhatározom: most vizsgálóbíró leszek. Hirtelen kérdezek rá.

— Mondja, semmiért sem tudna harcolni?

— De igen.

— Mondjuk?

— Mondjuk, a feleségemért.

— Fizikai küzdelemre gondolok. Így is?

— Igen. De szerencsére nincs rá szükség — mondja, és háromszor lekopogja.

— Jól élünk, szeretjük egymást.

— Nincs is gondjuk?

— Azt hiszem, nincs. Minden évben többet keresünk valamivel, meg lehet belőle élni. Csak a lakás... Azt hiszem, ha lakásunk lenne, mindenünk megvolna.

Ohó barátocskám, most elkaptam a gigádat! Most szint fogsz vallani!

— Mondja, a lakásért képes lenne harcolni?

— Az attól függ... Nincs is kivel. Negyedévenként bemegyek a tanácshoz, megpróbálom újra és újra alátámasztani a hatéves kérvényt, de hát ezt nem lehet harcnak nevezni. Mi más is tehetnék? Társasházra belátható időn belül nem tudok összekaparni negyven-ötvenezer forintot. Ahhoz túl drága az albérlet. Ötszázat fizetünk havonta.

— Szóval, ha kapna egy lakást, boldog volna?

— A legteljesebb mértékben.

— Idefigyeljen, nem is vár lakást a közeljövőben?

— Nem én! Csak ketten vagyunk. A szobánk kicsi, de legalább nem egészségtelen. És annyian vannak lakás nélkül, sokgyerekes családok, akik még ma is üzletlakásban, meg az ördög tudja hol laknak. Be kell látnom, ezek jobban meg is érdemlik.

— Maga becsületes ember...

Lesüti a szemét, szendén mosolyog, mint egy szülő, akinek pajzán bókot súgtak a fülébe.

— Hát igen — rebegi halkán —, nem is vinne rá a lelkiismeretem, hogy elvegyem attól, aki jobban rászorult.

— Biztos?

— Hát persze.

Még két pohár sört hozatok. Poharamat az egészségére emelem, lehúszom italom jó felét. Ő éppen csak megköstolja.

— Van egy kérdésem. Mi történne a következő esetben? A tanács váratlanul kiutalna magának egy kétszobás-összkomfortos lakást. Amikor erről értesítenék, azt is elmondanák, hogy itt és itt lakik egy kétgyerekes házaspár, egy nedves kis albérleti lyukban. A lakást maguk megkaphatják, de akkor ennek a családnak továbbra is ott kell maradnia a szűk szobácskában. Érti? Vagy maguk, vagy ők. Szóval magán múlik, kié legyen a lakás. Hogy döntene?

— Lemondanék róla a rosszabb sorban élő javára — jelenti ki határozottan. Most először válaszolt gondolkodás nélkül.

— Vigyázzon — emelem fel az ujjam —, a lakásban gyönyörű fürdőszoba van, állandó hideg-meleg víz, a konyhában boyler...

— Akkor is...

— És van beépített gardero-be-szekrény is!

— Ne ugrasson, kérem! — pattan fel Kenéz. — Nem vagyok gyerek. Ha azt mondom, legyen azé, aki jobban megérdemli, higgye el, úgy is gondolom.

— Üljön le, Kenézkém! Hiszen csak játszunk!

— De én játékból sem mondok mást, mint amit gondolok.

— No igen, ez derék tulajdonság. Hát tudja mit? Én most hazamegyek, és megteremttem magának az ellenfelet, azt a bizonyos kétgyerekes családapát. Helyes? És holnapra lesz lakás is, aztán tessék, bizonyítsa be, hogy le tudna mondani róla.

Kenéz hátradőlt a széken. Hangosan nevet.

— Jópofa maga, írókám, azt hiszi, nagyobb szava van, mint egy lakásügyi osztályvezetőnek? Haha, méghogy maga szerez nekünk lakást!...

— Na, majd meglátja. — Kissé sértve érzem magam, mert nem hisz a mindegyesben. Elhatározom: holnapra azért is lesz ellenfél is, csodalakás is.

— Szóval maga az?

— Igen, én.

— Érdekes, pont így képzeltem el.

A postás nem fiatal ember. Van vagy negyvenöt éves. Napbarnított arcán két ránc szalad végig. Közvetlenül a szája mellett fut mindkettő, s valahogy beesetté teszi az arcát.

A Verseny utcában vártam meg, a kijáratnál. A rácsok közül lestem a posta-épület felé, igyekeztem a sok egyforma alak között megtalálni az én emberemet. Nagy társasággal jött kifelé, úgy láttam, a beszélgetők között ő viszi a prímet. Határozottan, energikusan beszélt.

Együtt indulunk a Keleti felé.

— Láttam, nagy vitájuk volt. Megtudhatnám, miről beszéltek?

— Valami disznó tisztviselő kiváló dolgozó lett, erről. Mi a lábunkat lejárjuk a levelekkel, a sok naplopó hivatalnok meg fölszédi előlünk a jutalmat. Közel ülnek a tálhoz. De kirámolok a következő értekezleten, esküszöm!

— Jól teszi — biztatom, s erre megáll.
 — De most már mondja meg, kicsoda maga, és mit akar tőlem?
 Mit találjak ki? Sokkal realisabb érzékűnek látszik, mint a tisztviselőm. Ha azt mondom, én vagyok az apja, kiröhög.
 — A tanács lakásügyi osztályától vagyok — hazudom.
 — Na végre, hét év után eszükbe jutottam! — mondja gorombán. — Csak nem a kiutalást hozta?
 — Még nem, de lehet, hogy hamarosan az is lesz. Haza megy most?
 — Igen.
 — Elkísérem. Megnézem, hogyan laknak.
 — Hamarabb is megtehetnék volna.
 — Nem rajtam múltott — mondom szabadkozva.
 Bocsánatkérően néz rám.
 — Tudom én ezt kérem, de hát tudja, hogy van ez... Évek alatt annyi minden éri az embert... Már azt sem tudom, kit szidjak. A tanácstagunk sokszor látta a lakást, állítólag verekedett is értem. Eredménytelenül.
 Csöndesen lépkedünk egymás mellett. Azt figyelem, milyen csámpás a járása. Azt hiszem, a postások mind csámpásak egy kicsit. Lejárják a lábukat. Egy keskeny utcába vezet, itt lakik. A kapu előtt állványok. Kellemes, friss mézszag. Most kezdtek tatarozni a házat. De csak kívülről.
 Kinyitja az ajtót, előremegy. A szobájának egy ablaka van, vézna kis üvegtábla, alig szűrődik át rajta némi világosság. A szoba tiszta, a sarokban vadonatúj tévé.
 — Hát nem éppen palota — mondom, ahogy körülnézek.
 — Bizony — bólogat. — Sötét, mint a pincelyuk. Napot csak akkor látunk, ha valamelyik harmadik emeleti ablak idetükrözi. A kisebbik fiam komoly betegséget szedett itt össze. Alig tudtuk kigyógyíttatni. Nyirkos dögvész ez, nem lakás.
 — Hol vannak a gyerekek?
 — A nagyobbik délutános, a kisebbik óvodába jár.
 Bejön a felesége is. Sovány, szürke bőrű asszony. Lompos kötény van rajta, vizes a keze.
 — Márné — halkan mutatkozik be. — Ne haragudjon, éppen mosok. Miért nem ül le?
 — Köszönöm — mondom, és magam alá húzok egy széket.
 A férfi föláll, és kimegy. Felesége utána néz, s tűnődve mondja:
 — Szegény, halálra gyöttri magát ezzel a lakással. Szégyelli, hogy nem tudja elintézni. A postánál is mindig csak ígérik, hogy segítenek...
 — Valamit azért nem értek — vágok közbe. — Olyan akaratos, erős embernek látszik a férje! Hát nem tud verekedni?
 Nevet.
 — Ó?! Egyszer, még fiatal koromban, valaki kikezdett velem a villamoson. Az uram elkapta a kezét, üvöltött, hogy agyonüti... Mindenki őket nézte, a villamos is leállt. Csitítottam, azt hittem, megöli azt a másikat. És mi történt? Ahogy leszálltak, elcsöndesedett. Azt mondta, csak ő keveredne bajba, felírná a rendőr, aztán fizethetne. Meg hogy minek az neki...
 — Értem — bólintok.
 Márné üveggel és poharakkal jön vissza. Egy szigorú pillantást vet a feleségére (hogy „biztos már megint fecsegtél”), és leül.
 — Kóstolja meg, az öcsémtől hoztam, Gyöngyös mellől.
 Koccintunk.
 — Hát nézzen körül, megérdemelnék egy lakást vagy sem? Két gyerekkel kínlódnak itt. Jó, hogy rendes a főbérlő, és nem szól, ha a konyhát használjuk. De már a vécé például kint van a folyosó túlsó végén. Régi ház ez. — Gondolkozik egy kicsit, azután hatalmas lélegzettel folytatja: — Nem mondom, laktam én fiatal koromban ennél rosszabbul is. Hatan egy szobában, merthogy négyen voltunk testvérek. De egyikünk sem volt soha komoly beteg. Többet elbírtunk, mint a mai gyerekek.
 Elmereng, talán gyerekkorára gondol. Borotvátlan az arca vagy inkább nagyon erős szakállá lehet. Hamar kiserken. Mennyi határozottság, keménység van a mozdulataiban!
 — Nagyon elégedetlen? — kérdezem részvétellel.
 — Na hallja! — csodálkozva néz rám. — Vagy adjak hálát a demokráciának, hogy itt lakom?
 — Azt nem, de ne is okolja a rendszert azért, mert még nincs lakása.
 — Én nem okolok senkit, csak...
 Mintha hirtelen ötlet szülte volna, közbevágok:

— Mondja, mi a véleménye a szocializmusról?

— Hát jó — feleli bizonytalanul.

— Na, csak őszintén!

Sértődötten kapja rám a szemét:

— Ne féljen, én meg merem mondani, ha valami a bögyömben van! Azt mondtam, jó, és így is érzem. Elvégre munkásember vagyok én, ha a postánál dolgozom is. Az apám öntő volt. Tudja, mennyit verekedett ezért a viláért? Még le is csukták harminckettőben, mert sztrájkot szervezett... De ez sem igazi szocializmus uram, én mondom magának...

— Hogyhogy? Hiszen maguk is összehasonlíthatatlanul jobban élnek, mint a múltban. Maga mondta, hogy hatan laktak egy szobában. Most még televíziója is van.

— Az nem mérvadó. Nézze meg, itt lakom... De nálunk minden hivatalnoknak van lakása.

— Mindegyiknek? — kételkedem.

— Hát... majdnem mindegyiknek. Mert közelebb ülnek a tűzhöz. És most is csak az húzza a rövidebbet, aki kimeri nyitni a pofáját. Ott tolnak ki velem, ahol lehet, mert én meg merem mondani a véleményem.

Stop! Ez az a pont, amelyiknél azonnal a tárgyra térhetek! — Azt hiszem, maga tudna verekedni a lakásért...

Felesége legyint, és kimegy a szobából. Márer nem érti, miért mondtam ezt.

— Hogyhogy? — csodálkozik rám.

— Hát ha érezné, hogy magának van jussa hozzá. Ha mondjuk akadna egy kiutalás, de lenne rá még egy igénylő. Egy ugyancsak rossz albérlési viszonyok közt élő tisztviselő házaspár. De gyerek nélkül. Szóval inkább maguknak lenne joguk a lakáshoz, és mi mégis a másik félnek akarnánk adni. Mit csinálna akkor?

— Fölmennék az atyaistenig is!

— Hát akkor indulhat, mert most valóban ez a helyzet.

— Azt hiszem, illik önöket bemutatnom egymásnak.

Egy ringet képzeltem magam elé a papírra (még meg is rajzoltam); benne a két versenyző.

— Tehát zöld sarokban Kenéz László, az ÁNE bajnokjelöltje, piros sarokban Márer Jenő, budapesti postás. Felszólítom a versenyzőket, ügyeljenek arra, hogy önök csak az író vázlatában ismerkedhettek össze, a cselekményben azonban még soha nem látták egymást. Kérem a zsűrit, mutassa be a díjat!

A zsürielnök behozza a lakást. Fél kézzel tartja, másik kezével magyarázatát kíséri.

— Mint látják, az ajtó egy szép kis előszobába vezet. Ez a bal oldali első ajtó a fürdőszoba, itt mellette a konyha. A szemközti ajtó a nagyszobára, a jobb oldali a kisebbikre nyílik. Ez az itten, ni! Központi fűtés, állandó melegvíz-szolgáltatás. Van valami kérdésük?

A versenyzők a fejüket rázzák. Nincsen.

— Akkor felhívom figyelmüket a sportszerúségre. Készüljenek el!

Gong!

Elnyújtózom a díványon, és becsukom a szemem. Nicsak, a Kenéz házaspár! Mintha veszekednének.

— Nézd, szívem — mondja türelmetlen hangon a férj —, ők vannak nehezebb helyzetben, nagyobb szükségük van a lakásra. Két gyerekük van.

Kenéz né éppen kávéát főz.

— Én akartam, hogy nekünk ne legyen? Különben is, mit érdekel ez téged? A kiutalás a tied, nem? Adjon nekik is a tanács!

— De ha csak egy van! — igyekszik kétségbeesetten megmagyarázni álláspontját a férj.

Az asszony legyint.

— Ugyan, el tudod képzelni, hogy valóban nincs több? Ne félj, ha akadna erre a célra néhány darab ezresed, mindjárt előkaparnának még egy kiutalást. Ne légy már olyan murugya!

— Én murugya? — fújja fel az arcát Kenéz. — Azt sem tudom, mi az...

— Hát idefigyelj! Ha ők kapják meg a lakást, mi akár tíz évig is várhatunk, mert még nagyon sokan élnek nálunk rosszabb helyzetben. Ha a miénk lesz, ők esetleg már egy-két év múlva lakáshoz jutnak, mert azért előbb-utóbb csak figyelembe veszik a körülményeiket. Nem gondolod?

— Ebben van valami.

(A ringben tapogatóznak a versenyzők. Zöld sarokban Kenéz igyekszik felmérni ellenfele képességeit. Gyors ütésváltás...)

Márer Jenő egyik cigarettáról a másikra gyűjt. A konyhában van, az ajtófélfához támaszkodik, nézi, hogyan nyomkodja felesége az ingeket az ultrás vízbe. A csavarás az ő munkája, erre vár most is.

— Reggel bemegyek a lakáshivatalba, és olyan botrányt csapok, hogy összedül az épület.

— Mert egy csöpp eszed sincs — csapkodja Márerne az inget. — Mindig a száddal van baj...

— Mert igazam van — mondja a férfi, és előregörnyedve csavarni kezd. (Egymás körül forognak a versenyzők, Márer Jenő ütni akar.)

Kenéz kettesével veszi a lépcsőket. A második és harmadik emelet közötti fordulóban megpihen, három mély lélegzet után megy csak tovább. A folyosón jobbra fölfedezi a „LAKÁSÜGYI OSZTÁLY” táblát, és benyit.

Az ajtó mögött hatalmas terem. Belül megint ajtók, szekrények, kopottbarna színűek. Utcanevek, kartotékok, por. Poros íróasztal, poros tisztviselő. Szemüvegben és hosszú kék köpenyben.

— Kenéz László — mutatkozik be barátunk. — Kilencre hívatott az osztályvezető elvtárs.

A kékköpenyes udvariasan mutat a szemközti ajtóra. Kenéz hármat kopog, és belép. Az osztályvezető az íróasztal mögött ül. Dúdol valamit. Amikor Kenéz meglátja, összerezzen.

— Kenéz elvtárs?

— Igen kérem, én...

— Foglaljon helyet, elvtársam... Azért kérettem, hogy tisztázzuk végre ezt az átkozott kiutalást. Mert sok bajunk van vele, higgye el. — Ásít. — Lényegében ugyanis már megszavaztuk önnek, de a humanitás úgy kívánja, hogy bíráljuk felül elhamarkodott ítéletünket. Akad, aki önnél jobban kiérdemli...

— Nem tudom elképzelni, hogyan döntötték el, ki a rászorultabb. Nem ismerem a másikat, csak azt tudom, hogy nekünk már pokol az életünk...

— Ne túlozza el, Kedves Kenéz elvtárs! — mosolyog az osztályvezető. — Maguknak aránylag barátságos kis szobájuk van.

Kenéz nem lát a dühtől. Vörös, mint szürkületkor a nap. — Attól függ, mihez arányítja az elvtárs. Talán a saját lakásához?

Most az osztályvezető jön zavarba, nem tetszik neki, hogy Kenéz az ő lakását is elirigyl.

— Nem kérem — mondja fojtottan. — Az albérleti viszonyokhoz...

— A lakást egyszer már megszavazták nekem.

— De többen fellebbeztek... Tiltakoztak a döntés ellen.

— Így tehát?

— Így tehát még egyszer a vébé elé kerül az ügy.

(Az első menet nagy része tapogatózással telik el. Kenéz igyekszik néha egy-egy ütést bevinni ellenfele testére, de kísérletei egyelőre pontatlanok. A menet végére Márer is feljön, megpróbál támadásba lendülni.)

— Maga is mindig csak ígéri, hogy csinál valamit, tanácstag elvtárs!

— Higgye el, többször is kértem a kerületben az ön előnyös besorolását.

A tanácstag rémülten hátrál, mert Márer olyan félelmetesen kezd üvöltöni, hogy féltő, elragadtatja magát, és végül is verekedni fog.

— A szemembe meri mondani? Mikor tudja, hogy egy gyerektelen családnak ítélték oda a lakást?

— Kérem, én valóban tudok róla, és már írásban is tiltakoztam a döntésük ellen.

— Hát én pedig nem hagyom annyiban a dolgot, fölmegegyek az atyaistenig is...

— Ma van a fogadónapja.

— Kinek? — kérdi csodálkozva Márer.

— Az atya... a vébé-elnöknek. Nem is árt, ha személyesen beszél vele.

— Gondolja? — kérdezi megszeppent hangon Márer. Aztán elcsámpázik a tanácshoz. A vébé-elnöknek éppen fogadónapja és jó kedve van. Márer most nem hangoskodik, szinte alázatosan adja elő panaszát, s az elnök megígéri, hogy utána néz az ügynek.

Fölkelek, és behívom feleségemet a szobába.

— Szívem, irtózatosan belelendültem. Nagy novellát írok. Becsszavamra, életem főműve lesz!

- Tudom, mindig életed főművét írod! — és legyint.
- Értsd meg, ez most igazán!... Képzeld el, adva van két pasas, akik egy lakásért marakodnak, illetve...
- Ne folytasd, tudom, hogy kávét akarsz. Mindjárt főzök.
- Kösz, angyal vagy.

S amikor előttem sötétlik a forró kávé, fölemelem a golyóstollam, és magam elé idézem Kenézt. Elhatározom, hogy úgy teszek, mintha nem emlékeznék a múltkori beszélgetésünkre.

- Hallom, Kenéz barátom, nem mozdul az ügye!
- Hát bizony, sok zűröm van vele.
- Miért nem próbál egy-két ezer forintot adni az előadójának?

Kenéz a fejét vakarja.

- Érdekes, ezt mondta a feleségem is.
- Na látja! És még egy... A maga igazgatójának nagyon jó barátja a vebé elnöke, érti?

Amikor Kenéz eltűnik, Mártort is magamhoz szólítom.

— Csak azt akarom közölni magával, hogy legyen óvatos. Ellenfele ügyét magasabb fórumokon pártfogolják.

— Utálom a protekciót — morogja.

Vigyorgok, amikor eltűnik. Isteni ez a tréfa!

Tisztviselőnk zsebében ott lapul a drága boríték. Kenéz kissé zavarban van; nem kenyere a megvesztegetés, nem is ért hozzá. Amikor egyszer a feleségét operálták, nem mert pénzt adni az orvosnak, inkább az asszonyra bízta, hogy intézze el. Most sem tenné meg, ha nem gondolna a feleségére, no meg arra a keleti kényelemre, amit egy modern lakás nyújthat.

Ahogy négy szemközt marad a lakásügyi előadóval, rátér a tárgyra:

— Szeretném meghálálni, hogy foglalkozik az ügyemmel — motyogja fülig vörösen, és átnyújtja a borítékot.

A lakásügyi előadó — még fiatal, de már tapasztalt ember — meg sem lepődik. Mosolyogva mondja:

— Nézze, kartársam, ha százezer forintja volna, akkor is csak öröklakást tudnék szerezni magának. Talán! Tegye csak el szépen! — s mert látja Kenéz pipacsarcát, hozzáteszi: — Nem kell szégyellnie magát, sokan megpróbálkoznak ezzel a trükkel.

(Kenéz ütése nem talál.)

Amikor barátunk elbúcsúzik a lakásügyi előadótól, úgy érzi, mindennek vége. Ha ez a vesztegetési kísérlet kiderül (márpedig miért ne derülne ki, ha egyszer az előadó visszautasította?!), akkor eltemetheti reményeit; holtbiztos, hogy végleg elvágta magát. Most már csak akkor lesz neki új lakása, amikor mindenkinek jut a húszéves lakásépítési terv végén.

(Igen ám, de ahogy lanyhul Kenéz támadókedve, úgy jön föl az ellenfél. De mintha nem merne olyan bátran kezdeményezni.)

Postásunk barátaival sörözik a Stadion étteremben. Délután mérkőzés volt a Népstadionban, onnan tértek be ide. Először a meccset elemezték, az edzőt szidták, aztán elkanyarodtak a témától. Márer a harmadik korsónál tart.

— Szóval mindenki ellenünk van a tanácsnál is, én meg gyűlölök mindenféle protekciót — fejezi be a hármas számú témát, lakásügyeiről szóló értekezését.

— És neked nincs senkid, aki tudna segíteni? — kérdezi valamelyik barátja.

— Nincsen, sajnos... Hiszen ha volna valami ismerősöm, már rég a kezemben lehetne a papír.

— És most mit teszel?

— Hát tudok tenni? Amikor valami fejes áll mögöttem? Mindig a firkászok húznak hasznát belőlünk, így volt ez régen is, és így van most is. Megette a fene az egészséget!

Az igazgató kinyitja az ajtót.

— Jöjjön csak, Kenéz elvtárs!

Kenéz udvariasan köszön, és belép. Nagy szobája van a főnöknek — állapítja meg ki tudja hányadszor —, kár, hogy olyan konzervatív. Milyen kopottak ezek a bőr karosszékek!

Letelepedik a legkopottabb fotelba.

— Azért szerettem volna igazgató elvtárssal beszélni, hogy a segítségét kérem...

A vállalati mindenek ura széttárja kezeit:

— Kérem, ha tudok, nagyon szívesen.

— Lakásügyről van szó, tetszik ismerni a helyzetemet. Albérlet... A tanács most ígért egy lakást, de még egy jelölt van rá... És igazgató elvtársnak, úgy tudom, van ott egy ismerőse, aki...

— Igen, igen — mosolyog nyájasan az igazgató. — Jó barátom a vébé-elnök. Szólhatok neki.

S amint Kenéz elmegy, valóban telefonál.

— Halló, Gyuszikám! Kérlek szépen, az egyik kedves munkatársam lakást vár tőletek. Szeretném, ha utána néznél az ügyének. Kenéznek hívják, igen, Kenéz Lászlónak... Jó, előre is köszönöm. Hogy vannak a gyerekek?

(Kenéz azt hiszi, ezzel az ütéssel knockoutolta Márárt.)

— Hiába, ezeknek minden sikerül — panaszkodik Márár a feleségének, alaposan megnyomva az *ezeknek* szót. — Hogyan is verekedhetnék velem, amikor annyi összeköttetése van?

— Hagyd az egészet! Ne ártsd bele magad, mert aztán megütöd a bokádat — mondja az asszony. — Kár az időért. Itt már csak neki lehet igaza.

— Én is azt hiszem — sóhajt a postás.

(Márár edzője bedobja a törülközőt.)

Sátáni ötletem támadt. Jó lenne most minden istenségemet összeszedve egy harmadik vetélytársat teremteni. A neve legyen mondjuk Daróczi Kálmán, a foglalkozása pedig... mérnök. Mégpedig nem is akármilyen mérnök, hanem olyan, aki... hogy is mondjam csak?... aki ügyes üzletcsekével igen sok pénzt gyűjtött már össze.

Ennek a Daróczinak persze kocsija is van, és hát természetesen nőtlen is... Elvégre fiatal ember, alig túl a harmincon!

... Hohó, buzgón írogató barátom! Vigyázz, a sablonok laza posványába tévedsz! Ezt a figurát már ezerszer megírták, és mindig sematikus maradt. Dörzsölt mérnök, pénz, kocsi, nők, dulce vita... Csupa sablon. Nem lehetne valami másfajta, nem szokványos csibész ez a te Daróczid? Mondjuk valami... valami becsületese-nek látszó csirkefogó?

... Nem. Az én Daróczim még csak nem is akar becsületese-nek látszani. Az én Daróczimtól olyan távol áll a becsületnek még a felszíne is, mint havasi fenyő az oázis pálmájától.

... De akkor hogyhogy nincs még lakása ennek a te ismerősödnek?

... Még nincs. Nem ért rá szerezni. Elfoglalták a szórakozások. Olyan albérlete volt, hogy öröklakásnak is beillett. De már kéretem is egy pillanatra Daróczi urat!

(Azonnal jön, csak még lent van a nézőtéren. A földszinten ül, az első sorban, egészen közel a ringhez. Szurkol, de mind a két versenyzőnek. Nem érdekli, ki győz, csak üssék ki egymást, csak repedjen föl a szemhéjuk, csak ömöljön orrukból a vér...)

S ha így lesz, Daróczi elégedetten távozik, és boldog mosollyal öblíti le tor-kán az idegnyugtató féldecit.)

— Szóval, Daróczi úr, maga megfelelne nekem, ha vállalkozna erre a kis tréfára... Haszna lehet belőle.

— Miről van szó? — Daróczi egyelőre még óvatos. Ő szereti a tréfát, de fél, hogy egyszer őt is megtréfálhatják.

— Semmi az egész. Akar egy szép lakást?

— Világos.

— Akkor itt ez a kérvény, a maga nevében írtam. Azonnal juttassa el a megfelelő helyre.

Kikísérem, s a kapuból nézem, hogyan robot meggyoszintú Wartburgjával a körút felé.

Kezeim dörzsölve ülök vissza íróasztalomhoz.

— Most hát Daróczi is nyüzsögni kezd — motyogom félhangosan. — Ezzel sikerül elérni, hogy Márár és Kenéz végre észbe kapjanak, és ne egymás ellen hadakozzanak. Akkor aztán majd valami ügyes fordulattal...

Hirtelen abbahagyom a töprengést, mert a feleségem csodálkozva megáll a hátam mögött.

— Mondd, apukám, nem kellene pihened egy ideig? — aggódás és szomorúság ül a szemében.

— Ugyan! — nevetek. — Semmi bajom. Semmi az égvilágon. Csak érdekesen alakulgat a novellám. Azt hiszem, érzem már a figurákat. Itt vannak a fejem-

ben, látom és ismerem őket. Most éppen megtaláltam a harmadik hőst, és harcba küldtem a másik kettő ellen...

— Jó befejezés lesz?

— Hát persze. Mind a két hősem megérdemli a lakást, és én meg is adom.

— Mikor játszódik ez a novella?

— Napjainkban.

— Mert így eléggé utópisztikus. Játszódjék inkább húsz év múlva. A távlati terv végére...

— Ugyan — legyintek. — Mit értesz te ehhez?

Daróczi a Használhatatlan Káderek Hivatalának műszaki osztályát vezeti. Most hát bekopog az intézmény igazgatójához. Elmeséli: alkalma lenne megkaparintani egy kétszoba-összkomfortos lakást. „Földről kell megnyomni az ügyet” — teszi hozzá sejtelmesen.

Harmos igazgató kerek arca belevörösödik a tettvágyba. Végre valami neki-való feladat! — és már ugrik is a fehér telefonhoz.

— A tanácselnököt kérem! — pattog. Kis szünet után megemeli a hangját. — Halló, itt Harmos! Harmos, a HKH igazgatója. Kérem, Daróczi Kálmán munkatársam lakáskérelméről van szó... Daróczi lakásügye kérem, hogy úgy mondjam, népgazdasági érdek. Még ma levélben is kifejttem álláspontunkat. Daróczi kolléga a minisztérium támogatására is számíthat.

Leteszi a kagylót, és összekacsint Daróczi-val.

— Ez jól indul. Nagyon megértő volt. Te most ugorj föl a minisztériumba Petneházihoz. Nem árt, ha ő is odaszól.

Meg kell vallanom, egy kicsit mérges vagyok. Én ugyanis csak azt akartam, hogy Daróczi elvigye a kérvényt, s a többit már én intézzem. De tollam önkéntelenül is megszalad, mintha kezem önállósult volna testemtől, egészen mást ír, mint amit szeretnék.

Megpróbálom elhessegetni gondolataimat, nem megy. Nem értem, mi ez a varázslat. Olyan szépen elterveztem Daróczi útját, és akkor most...

Beszélnem kell vele!

— Nézze, Daróczi, erről nem volt szó. Világosan megmondtam magának, hogy maga csak elviszi a kérvényt, és a többit majd én...

— Hogyne, majd várok a soromra! — vág közbe vigyorogva. — Az ötletet köszönöm... A többit pedig bízva rám.

És eltűnik. Csak pimasz vigyorát látom még percekig magam előtt.

A lakásügyi osztályvezető udvariasan kitessékeli Kenézt.

— A döntésig most már legyen türelemmel. Addig nem mondhatok semmit.

Kenéz mérgesen elhúzza a száját, mondani szeretne valamit, de az osztályvezető megelőzi.

— Kérem, tessék!

Egy kövérkés fiatalember robog be az ajtón.

— Daróczi — nyújtja a kezét. — Szervusz.

— Milyen ügyben?... — kerekül ki az osztályvezető szeme.

— Nem tudom, telefonált-e már Petneházi? — Daróczi hanyagul belezuhan az íróasztal előtti székbe. — Petneházi, a minisztériumból...

— A főosztályvezető?

— No igen, persze. Petneházi Feri... Azt hittem, szólt már az ügyemben. Úgy tudom, egy-két napon belül megkapom a lakáskiutalást...

— Node... Milyen alapon?

— Államérdek. Enélkül sem a minisztérium, sem Petneházi nem tud százszázalékos munkát végezni..., ahogy ezt ő mondta.

— Nem értem. Mi köze a lakáskiutalásnak Petneházi elvtársához.

— Ultipartnerem és közvetlen fölöttesem. Azt hittem, szólt már...

Az osztályvezető alig tud szóhoz jutni.

— No igen, itt járt, hogyne. De hát ötezer-háromszáz igénylőnk van, és évenként negyven-ötven lakást kapunk. Akad olyan igénylő, akinek tíz éve itt van a kérelme...

Daróczi felpattan.

— Ez engem nem érdekel. Ez merev és bürokratikus ügyintézés. Azt hiszem, sok minden van még az éveken kívül, amit figyelembe kell venni. Holnap beszélék Zsótér Gyuszi-val...

— A tanácselnök elvtárs Miskolcon van.

— Akkor jövő héten. De ezt a mellébeszélést is el kell mesélnem neki. Gondolom, csodálkozni fog...

Hát ez már sok! Ez az alak teljesen önálló életet kezdett. Ha nem vigyázok, végül még valóban megkaparintja a lakást. Azonnal beszélnem kell a lakásügyi osztály vezetőjével. Fel kell világosítanom, mielőtt...

A hivataloságéd, nem akar beengedni.

— Milyen ügyben? — de fel sem néz, tovább matat a milliányi kartoték között.

— Én írtam róla egy... történetet, és most szeretnék...

— Újságíró? — kérdi keserűen? — Tessék várni, rögtön szólok.

Percek múlva szemben ülök az osztályvezetővel, pontosan ott, ahol az imént még Daróczi üldögélt.

— Talán azzal kezdeném — mondja —, hogy a kérelmek elbírálásánál a lehető legkörültekintőbben járunk el. Kerületünk nagy nehézségekkel küszködik...

— Kérem — vágok közbe —, én nem akarok írni önökről... — Illetve... nem erről akarok írni. Nemrég itt járt egy Daróczi Kálmán nevű mérnök, a HKH-tól...

— Igen kérem, beszéltem vele. Én természetesen a lehető legkörültekintőbben vizsgálom meg az ügyét, ámbar kerületünk nagy nehézségekkel küszködik...

Úgy érzem magam, mintha legalább negyven fokos hőség lenne ebben a szobában. A forróság előnti agyamat, s csak nehezen tudom megállni, hogy ne vágjak egy hamutartót a fejéhez. De ha még egyszer elmondja ezt a sémát, én...

— Ez engem nem érdekel! — mondom, miután megnyugódtam egy kicsit. — Én csak figyelmeztetni szeretném, hogy ez a Daróczi semmiféle lakásra nem jogosult.

Az osztályvezető elkomorodik.

— Kérem, ezt talán majd mi döntjük el! Higgye meg, alaposan megvizsgálunk minden kérelmet, és...

— A lehető legkörültekintőbben — sziszegem, és kirohanok az ajtón.

Fáj a fejem, szédülök. Gyöngyözik a homlokom, reszketek az idegességtől. Fogalmam sincs, hogyan állíthatnám meg Daróczit. Honnan a csodából sejtetem volna, hogy így a fiejemre nő? Hogy ennyi összeköttetése van, és ráadásul ilyen erélyes föllépése...

— Hogy haladsz? — kérdi a feleségem.

— Sehogy — felelem idegesen —, elszabadult egy hőszám, és nem bírom visszafogni.

— Én megmondtam, hogy pihenj! Ha akarod, holnap kiveszem a szabadságom...

— Nem akarok semmit! — ordítok fel. Esküszöm, sírni szeretnék. — Csak nyugalmat akarok, érted? Nyugalmat!

— Goromba fráter — sziszegi, azután bevágja maga mögött az ajtót.

Mindegy. Most legalább csend van. És írok tovább. De már nem tudom, mi lesz a befejezés. Lesz, ami lesz! Nem érdekel.

Habár egy kicsit valóban pihenhetnék, talán használna. Elnyújtózom az ágyon. Ám alighogy behunyom a szemem, magam előtt látom a szorítót. A közönség zúg, a zsürielnök integet. Aztán halkul a zsvaj, még hallatszik ugyan egy-egy elvétett pfujolás, de lassan megnyugszanak a kedélyek.

— Mivel a versenyző feladta a küzdelmet — ordítja tagoltan a bíró —, a díjat a rendezőség egyhangúlag odaitélte...

Kenéz vigyorogva várja nevének említését.

— ...odaitélte a leglelkesebb szurkolónak, Daróczi Kálmának!

Ijedten ülök föl, arcomra ráfagy a megrökönyödés. Mi történt itt? Mi van velem, hogy nem tudom vezetni Daróczi útját? A saját figurámét?

Valaki kinyitja az ajtót. Hunyorgok. A feleségem szól be:

— Te, idefigyelj, két férfi akar beszélni veled!

— Kicsodák?

— Valami Kenéz meg Márer...

— Szívecsském, ne vacakolj, azok az én hőseim!

— Megbolondultál? — néz rám csodálkozva.

— Dehogysis. Küld be őket!

Feldúlva zuhannak be. Valóban ők azok. Sandán nézik egymást, pedig most rám haragszanak.

— Kérem, ön megszegte az ígését! — rikkantják.

— Csak egyenként, uraim! — igyekszem leinteni őket. — Csak sorjában! Mi a baj?

— Egy pénzes csibész kapta meg a lakást! — fújtat Márer.

Most áruljam el, hogy én nem tehetek róla? Hogy nem volt hatalmam az általam teremtett figura fölött? Nem, azt már nem!

— Tudom, én csináltam — felelem erőltetett nyugalommal.

Kenéz dühösen mondja:

— Szép kis író maga, ha az ilyen szerencselovagokat veszi pártfogásába!

Mielőtt válaszolnék, rágyújtok.

— Nem én pártfogolom őket, hanem maguk. Igen, maga, Kenéz! Maga, aki romantikus lelkesedéssel jelenti ki, hogy lemondana a lakásról a rászorultabb javára, s közben acsarkodik, minden követ megmozgat, hogy sikerüljön megkaparintania. És maga, Márer, akiből elszökött az apja harcos természete. Legfeljebb a hangerőt örökölhette. Csak szájalni tudott és fenyegetőzni, de amikor valóban küzdenie kellett volna a jogos jussért, maga megriadt, és sietve visszahúzódtok nedves szobája falai közé... És nézzék, amíg maguk ferde szemmel és gyanakodva lesik egymást, addig ez a Daróczy... Ebben én már nem tudok segíteni.

— Ördögi játék volt ez magától — morogja kissé meghunyászkodva a tisztviselő.

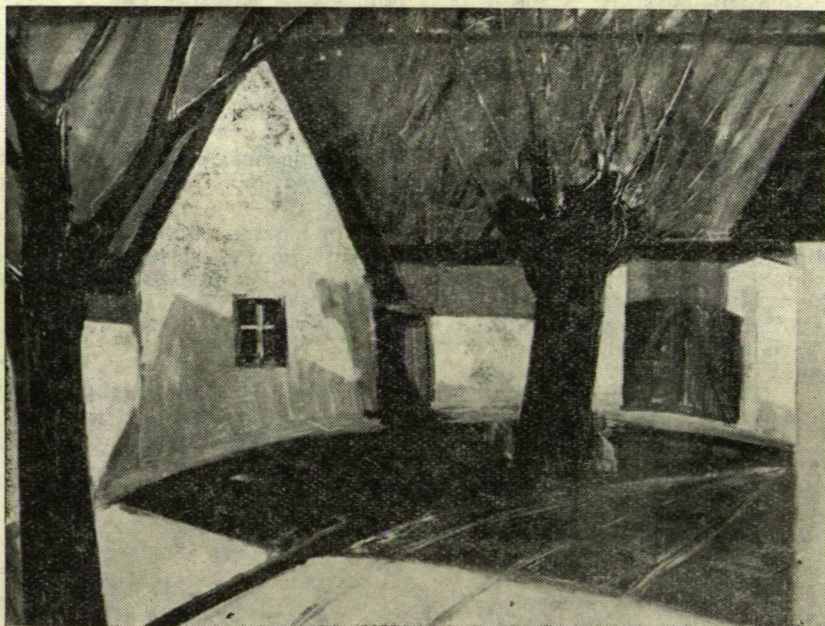
— De nem minden tanulás nélkül!

Ezzel karon fogom két barátomat, és elvezetem őket oda, ahol fiatal, sokszemű házak nyújtózkodnak az állványok között.

— Nézzék csak! Ide költözik Daróczy. A maguk lakásába. És figyeljek meg, röhög, míg a bútorait hordják! Megsúghatom: rajtunk röhög.

Megpillantom kétségbeesett arcukat, s hirtelen megszánom őket:

— De hát ez szerencsére csak játék volt, kedves barátaim! — mondom, s mivel mást már úgyszem tehetek, sorban áthúzom őket a betűktől tarka papíron.

Noel Ödön Gábor: Utcarészlet